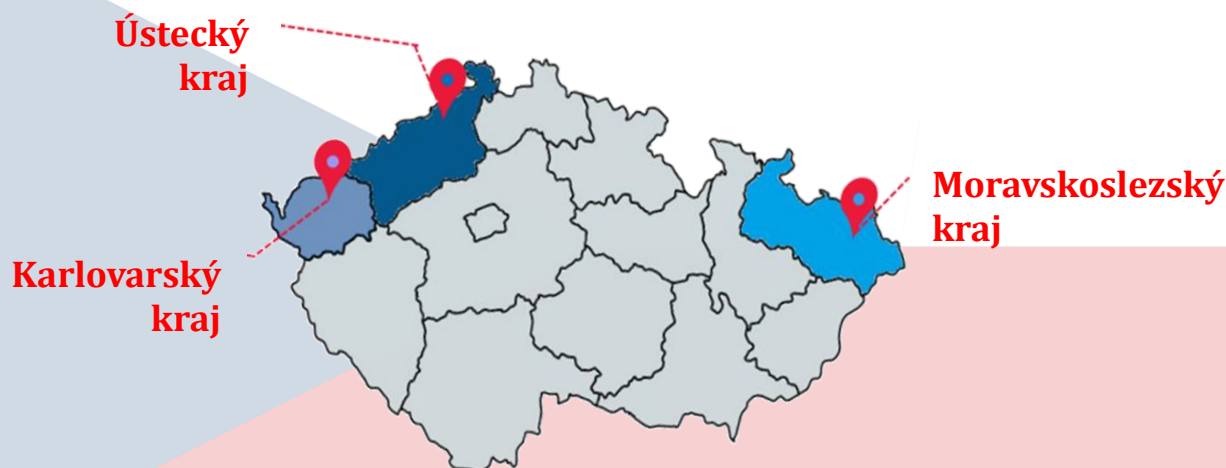

RÁMCOVÉ ID: SRSS/2018/FWC/002

SPECIFICKÝ KONTRAKT: REFORM/SC2020/111

Podpora přípravy Plánu spravedlivé územní transformace v České republice

D2. ZPRÁVA O MECHANISMU SPRÁVY A ZAPOJENÍ ZAINTERESOVANÝCH STRAN DO PŘÍPRAVY PLÁNU SPRAVEDLIVÉ ÚZEMNÍ TRANSFORMACE SHRNUTÍ

06.04.2021

Shrnutí

V České republice jsou vymezeny tři uhelné regiony, tj. Ústecký, Karlovarský a Moravskoslezský kraj, které se z důvodu procesu transformace na klimaticky neutrální ekonomiku potýkají se závažnými socioekonomickými problémy. Pro snadnější průběh této transformace byl Evropskou unií (EU) vytvořen tzv. **Mechanismus pro spravedlivou transformaci** (dale jen MST), který cílí právě na tyto regiony. Tato druhá **zpráva** (anglicky *Deliverable 2*) stanovuje směr **mechanismu správy** (anglicky *governance mechanism*) a **strategii zapojení zainteresovaných stran** v rámci implementace Plánu spravedlivé územní transformace, který je nutné na úrovni členského státu EU vytvořit pro zapojení do MST.

Zpráva zahrnuje aktualizaci obecného kontextu, který je dále doplněn dvěma kapitolami týkajícími se mechanismu správy procesu spravedlivé transformace a Strategie zapojení stakeholderů. Obě tyto kapitoly těží z analýzy současného stavu regionů, poskytují hodnocení založené na osvědčených postupech a nabízí konkrétní návrhy a doporučení.

Kontext

Aby Česká republika dosáhla svých cílů v oblasti klimatu, musí omezit těžbu uhlí, ukončit a nahradit činnost stávajících uhelných elektráren, a modernizovat nebo uzavřít energeticky náročná průmyslová odvětví ovlivňující emise uhlíku.

Očekává se, že proces přechodu na klimatickou neutralitu bude mít dopad zejména na zaměstnanost v uhlíkově náročných průmyslových odvětvích s nízkou produktivitou, ohroženy mohou být i zranitelné komunity s vysokým rizikem nezaměstnanosti a chudoby. Negativní dopad bude mít přechod také na komunity ve strukturálně postižených regionech jako jsou **Ústecký, Moravskoslezský a Karlovarský kraj**. Tyto kraje jsou zároveň tzv. uhelnými kraji České republiky, tj. regiony kde se těží, nebo těžilo uhlí a jsou proto podle legislativy EU způsobilé pro financování z Mechanismu spravedlivé transformace Evropské komise.

Mechanismus správy procesu spravedlivé transformace v ČR

Pilíř 1

Mechanismus správy je do značné míry již vytvořen pro pilíř 1 MST, který souvisí s financováním z Fondu spravedlivé transformace (FST). To zahrnuje přípravu Plánu spravedlivé územní transformace (PSÚT), který zpracovává Ministerstvo pro místní rozvoj. Ministerstvo životního prostředí (MŽP) je Řídicím orgánem Operačního programu Spravedlivé transformace (OPST), ve kterém bude působit Státní fond životního prostředí v roli zprostředkujícího subjektu. Příprava OPST, která je koordinována MŽP, je ve vysokém stupni připravenosti.

Různé úrovně správy (národní - regionální) jsou v současnosti zastoupeny prostřednictvím jednoho orgánu - Transformační platformy. Zůstávají však některé záležitosti k řešení, například: (1) nedostatečné zapojení menších subjektů, místních aktérů a malých a středních podniků (MSP) do procesu přípravy nastavení spravedlivé transformace, (2) nutnost posílení interakce vnitrostátních a regionálních orgánů a rozdělení jejich odpovědností a (3) obavy některých zúčastněných stran související s transparentností probíhajícího nastavování rozhodovacího procesu.

Konkrétní **doporučení pro krátkodobé posílení mechanismu správy pro pilíř 1** (do poloviny roku 2021) jsou:

- ověřit **přiměřenost zastoupení všech klíčových regionálních aktérů na Transformační platformě** se zástupci uhelných regionů (v březnu - dubnu 2021),
- po dokončení prvního komplexního návrhu metodiky hodnocení projektů, do poloviny roku 2021 **provést pilotní ověření vybraných typů projektů** ve všech uhelných regionech,
- **strukturovat dosavadní poznatky** nápadů a podnětů v uhelných regionech v souvislosti s dokončením PSÚT.

Dlouhodobá doporučení pro pilíř 1 (od poloviny roku 2021) zahrnují vytvoření silného transformačního příběhu a zajištění sdílené odpovědnosti implementace na národní a regionální úrovni s průběžným a závěrečným hodnocením.

Pilíře 2 a 3

U pilířů 2 a 3 je Mechanismus spravedlivé transformace v nižším stádiu připravenosti. To platí jak pro úroveň EU, tak pro národní úroveň. Tým technické asistence (TA)¹ v této zprávě sestavil a rozšířil možné způsoby řízení obou pilířů.

Z dlouhodobého hlediska je vhodné zvážit způsoby řízení a správy 2 a 3 pilíře MST. Vzhledem k silnému postavení Českomoravské záruční a rozvojové banky (dale jen ČMZRB) jako finančního zprostředkovatele první a druhé úrovně a také s ohledem na dosavadní zkušenosti ČMZRB s finančními nástroji EU **doporučujeme, aby v budoucnu ČMZRB působila jako hlavní aktér na národní úrovni pro 2 a 3 pilíř MST.** Zahnutí ČMZRB jako hlavního aktéra je důležité proto, aby se stala silnějším implementačním partnerem v rámci InvestEU. Takovéto uspořádání by z dlouhodobého hlediska poskytlo jednodušší prováděcí strukturu v ČR.

Konkrétní **krátkodobá doporučení pro posílení správy mechanismu pilíře 2** (do poloviny roku 2021) jsou:

- dokončit hodnocení pilířů ČMZRB;
- ČMZRB se musí připravit na specifikace finančních produktů v plánované výzvě InvestEU;
- upřesnit dohodu o Poradenském centru InvestEU (ČMZRB a EIB).

V krátkodobém horizontu lze také **zmapovat potenciální připravenost SFŽP a ČMZRB ve smyslu jejich možného budoucího aktivního zapojení** do implementační struktury pilíře 3.

Dlouhodobá doporučení pro pilíř 2 (od poloviny roku 2021) se týkají zejména ČMZRB, která by se měla připravit na možnosti týkající se přímého poskytování záruk ze strany InvestEU. Pokud ČMZRB uspěje ve výzvě InvestEU, bude nutné připravit podmínky pro činnost finančního zprostředkovatele do konce roku 2021. V druhé polovině roku 2021 bude technická pomoc EIB využita k přípravě pilíře 2, kde by měla být posílena zejména pomoc při přípravě projektů.

Podmínky pro **zapojení SFŽP nebo ČMZRB** do implementace pilíře 3 by měly být připraveny v roce 2022, kdy by měly být rovněž identifikovány poradenské potřeby pro přípravu příslušných projektů ze strany veřejného sektoru.

Mezi další doporučení lze zařadit **strategická opatření týkající se všech pilířů** v tématice **vývoje monitorovacího systému a evaluací**, které by měly monitorovat a hodnotit sociální dopady transformace a zavést analyticky silný systém pro průběžné a ex-post hodnocení, který se zaměřuje na faktory a účinky transformace ve třech uhelných regionech ČR.

Zapojení zainteresovaných stran

Komunikace a zapojení zúčastněných stran (stakeholderů) je důležitým prvkem zvýšení kvality PSÚT, což v budoucnu významně usnadní jeho implementaci a udržitelnost. Tato zpráva konstatuje, že proces **zapojení zainteresovaných stran** do procesu spravedlivé transformace v České republice je v **pokročilé fázi** a je začleněn do toku informací týkajících se politiky soudržnosti od začátku roku 2019.

Rozhovory se zúčastněnými stranami prováděné týmem technické asistence nicméně identifikovaly určité výzvy a možnosti zlepšení v procesu komunikace a zapojení stakeholderů. Zprv, mezi širokými skupinami zúčastněných stran **existuje relativně nízká úroveň informací o Fondu spravedlivé transformace**, zejména v souvislosti s **pilíři 2 a 3 MST**. Kromě toho existuje nejasnost ohledně stávajících nástrojů financování a jejich způsobilosti. **Na regionální úrovni je nutná analýza toho, jaký typ investic spadá pod různé programy financování.** Malým hráčům (obce, malé podniky, nevládní organizace) a akademické sféře by měly být poskytnuty cílenější a přizpůsobené informace. S výjimkou programů energetické účinnosti se zdá, že **na místní úrovni není dostatečná kapacita pro projekty v oblasti klimatu a investice/plánování rozvoje související s klimatem.**

Převládající model zapojení aktérů zainteresovaných na implementaci mechanismu spravedlivé transformace v České republice je založen na zastřešujícím principu (tzv. umbrella princip) (členství v institucích s víceúrovňovými strukturami). Nejčastějším **formátem zapojení zainteresovaných stran** je účast na schůzkách a webinářích a **informace jsou nejčastěji sdíleny**

¹ Tým technické pomoci (TA) je tým konzultantů provádějící podporné aktivity týkající se přípravy nastavení procesu spravedlivé transformace v ČR. Tým je vedený Frankfurtskou školou financí a managementu (jako součást konsorcia AARC) ve spolupráci s Trinomics, ČVUT a Cambridge Econometrics.

prostřednictvím e-mailu nebo na webových stránkách ve formě prezentací, videozáznamů a zápisů ze schůzí.

Tým technické asistence hodnotil aktuální prostředí komunikace a zapojení zainteresovaných stran, jak je realizuje MMR a MŽP prostřednictvím formálních struktur Transformační platformy a RSK jako stálých konzultačních orgánů. **Tento model komunikace a zapojení zainteresovaných aktérů plní očekávání a potřeby nezbytné pro proces spravedlivé transformace v České republice a může být plně využit.** Zjištění týmu technické asistence naznačují, že k zajištění vyváženého zastoupení institucí a zájmů je nutná **identifikace a zahrnutí dalších důležitých zúčastněných stran** (např. zástupců mládežnických organizací, nevládních organizací, akademické obce, inovativních malých a středních podniků). **Konkrétní doporučení týkající se úloh různých aktérů** v různých fázích procesu přípravy Plánu spravedlivé transformace lze nalézt v oddílech 3.3.3 a 3.6 plné verze zprávy D4.

Pokud jde o komunikační kanály a související aktivity a zapojení, tým technické asistence identifikoval tři modely (**kolaborativní, konzultační a informativní účast**), které mohou MMR, MŽP a regionální orgány využít. Volba modelu závisí na kontextu, rozsahu činnosti a profilu zúčastněných stran. Tyto modely účasti spoléhají na otevřené a transparentní způsoby komunikace, které využívají různé aktivity, jako jsou workshopy, rozhovory a fokusní skupiny, a také digitální metody, jako jsou webové stránky přístupné širší veřejnosti, platformy sociálních médií, místní a celostátní média.

Tým technické asistence nastínil komplexní dvoufázový plán zapojení zúčastněných stran:

1. Příprava strategických dokumentů PSÚT a OP JT (do března - dubna 2021)
2. Implementace operativního programu spravedlivého přechodu (2021–2027)

Strategie a plán zapojení zainteresovaných aktérů představený v kapitole 3 shrnuje typ a frekvenci komunikace. Navrhovaný plán zohledňuje kroky a akce, včetně načasování zapojení během celého cyklu plánování a implementace za účelem dosažení smysluplných konzultací a inkluzivní účasti i šíření informací. **Neexistuje žádné jednoduché řešení nebo univerzální přístup k identifikaci efektivní metody zapojení zainteresovaných stran.** Navrhovaná strategie zapojení se tedy snaží být dynamická, adaptivní a pohotová a kombinuje řadu doplňkových metod.

Vezměte prosím na vědomí, že zpráva D2 byla aktualizována v několika kolech připomínkového řízení více zúčastněných stran a obsahuje nejnovější informace k 6. dubnu 2021. Výstup 5 (závěrečná zpráva) bude odrážet další aktuální vývoj klíčových souvislostí přípravy MST v ČR, který bude navazovat po dokončení této zprávy.

Prohlášení

Tato zpráva byla připravena s financováním z Evropské unie prostřednictvím programu na podporu strukturálních reforem a ve spolupráci s Generálním ředitelstvím pro podporu strukturálních reforem Evropské komise. Názory vyjádřené v této zprávě jsou názory konzultantů a nemusí nutně odrážet názory Evropské unie.

